

رهبه معظم انقلاب چندین سال است بر موضوع اهمیت عدم وابستگی به ارز خارجی تاکید دارند. ایشان در نخستین روز سال جاری نیز در بیاناتی به موضوع وابستگی اقتصاد کشور به دلار به عنوان یکی از نقاط ضعف اشاره کردند و فرمودند: برخی کشورهای که مورد تحریم غرب قرار گرفتند با قطع وابستگی خود به دلار و کار کردن با پول‌های محلی، وضع بهتری پیدا کردند که ما نیز باید همین کار را انجام دهیم

چرا تجربه تخصیص دینار به جای دلار در سفر اربعین در سفر به دیگر کشورهای منطقه اعمال نمی‌شود؟

صرفه‌جویی ۲ میلیارد دلاری

محمدحسین کشاورزی: با آغاز فعالیت دولت سیزدهم و تغییر سیاست‌های پولی و بانکی، بانک مرکزی در صدد حذف دلار از معاملات تجاری و غیرتجاری برآمد. این موضوع در حالی بود که در زمان برگزاری مراسم اربعین سال جاری، این تصمیم شدت گرفت و بانک مرکزی با تریق دینار به بانک‌های دولتی و شبه‌دولتی، از خرید دلار توسط مسافران و زائران اربعین جلوگیری کرد. همچنین نگاهی به روند معاملات دلار در معاملات تجاری نیز کمرنگ شده و ارزهای دیگری نظیر یوان، یورو، درهم، روبل، دینار و روپیه جای دلار را گرفته‌اند.

حضور دلار و نقش آفرینی آن طی سال‌های اخیر موجب شده بود نته‌تها تحریم‌های گسترده اقتصادی آمریکا تاثیر بیشتری بر اقتصاد داخلی کشور بگذارد، بلکه تاثیرگذاری بر معیشت مردم و همچنین بازارهای داخلی کشور را نیز به همراه داشت. خارجی در داخل کشور، تمام کالاهای داخلی و خارجی اسم از کالاهای خوراکی تحت‌الشعاع قرار گرفت و ثبات قیمت‌ها به کلی از بازار کشور خداحافظی کرد. تغییرات قیمتی ساعتی و روزانه کالاهای مصرفی و خدماتی و همچنین محصولات خوراکی در سال‌های پایانی فعالیت دولت قبل، مهر تاییدی بر این ادعاست، با این حال تغییر سیاست‌ها و رویکردهای دولت سیزدهم، نته‌تها ثبات قیمت را به بازار داخلی برگرداند، بلکه دلار نیز کمتر از قبل به ایفای نقش در اقتصاد کشور پرداخت.

حذف دلار در معاملات تجاری

در سال‌های گذشته دلار توانسته بود نقش پررنگی در معاملات تجاری ایفا کند. در همین راستا تجار، بازرگانان و فعالان اقتصادی برای معاملات خود مجبور به استفاده از دلار بودند. حالا اما با اقداماتی که بانک

مرکزی در راستای دلارزدایی از معاملات تجاری کرده است، جایگاه دیگر مورد توجه قرار گرفته است. در همین راستا محمدرضا فرزین، رئیس کل بانک مرکزی گفت: در حال حاضر معاملات کالایی ایران با سایر کشورها عموماً با ارزهای یورو، درهم، یوان، روبل، روپیه و دینار انجام می‌شود. این موضوع نشان می‌دهد سیاست‌های بانک مرکزی در راستای حذف دلار از معاملات تجاری موفق بوده و ادامه این روند می‌تواند گشایش‌های اقتصادی را نیز به همراه داشته باشد.

تجربه موفق اربعین

اقدامات بانک مرکزی در راستای حذف دلار تنها منوط به معاملات تجاری نشد. در زمان برگزاری مراسم پیاده‌روی اربعین و سفر زائران به کشور عراق، بانک مرکزی استفاده از ارز ملی کشور مقصد را بر مسافران واجب کرد. در همین راستا مسافران برای سفر به عراق موظف بودند برای تأمین ارز سفر خود به جای دلار، دینار تهیه کنند.

گفتنی است بانک مرکزی سعی دارد شرایط تخصصی ارز ملی کشور مقصد را که با نام ارز محلی شناخته می‌شود برای دیگر کشورها نیز فراهم آورد. روند اجرایی شدن این تصمیم به این شکل است که بانک مرکزی به مسافرانی که قصد عزیمت به کشورهای خارجی را دارند، به جای عرضه دلار، پول ملی کشور مقصد را پرداخت کند. به عنوان مثال به مسافرانی که قصد عزیمت به کشورهای نظیر ترکیه را دارند، به جای دلار، لیر و به کسانی که قصد عزیمت به امارات را دارند، درهم پرداخت خواهد شد.

روند اجرای این موضوع از اربعین سال جاری آغاز شد و بانک مرکزی توانست با مدیریت درست، تجربه موفقی را در این زمینه کسب کند. بر همین اساس نیز رئیس کل بانک مرکزی درصدد اجرایی کردن این طرح برای سایر کشورهای برآمد به طوری که محمدرضا فرزین، رئیس کل بانک مرکزی پس از پشت سر گذاشتن تجربه اربعین سال جاری بیان کرد: درباره معاملات سیاحتی و غیرتجاری، همچنان ارزهای غالب یورو و دلار است؛ تجربه عملی حذف دلار از مبادلات غیرتجاری و سیاحتی در ایام اربعین امسال برای نخستین بار اتفاق افتاد. تعمیم تجربه رضایت‌بخش استفاده از ارز محلی در اربعین حسینی امسال به سایر کشورهای منطقه، موضوعی است که در حال بررسی کارشناسی و برنامه‌ریزی عملیاتی است و به‌زودی شاهد اجرای آن خواهید بود.

اربعین ۱۴۰۲، تجربه‌های موفق

بانک مرکزی توانست با وجود افزایش تقاضای ارز، نرخ ارز را مدیریت کند و از سوی دیگر تخصیص ارز زبانی به صورت دینار به جای دلار و عرضه ارز اربعین توسط ۶ بانک کشور در قالب ۱۷۹۰ شعبه شهری و روستایی، موجب شد زوار اربعین در تأمین ارز دینار با چالش مواجه نباشند. یکی از اقداماتی که توانست این مدیریت را رقم بزند، تفاوت فروش ارز اربعین امسال با سال‌های گذشته بود، به طوری که سال گذشته هر زائر با ارائه کارت ملی و ثبت‌نام در سامانه سماح، چیزی حدود ۱۰۰ دلار یا معادل آن ۱۵۰ هزار دینار عراقی به نرخ مبادله‌ای

یافت اما با برنامه بانک مرکزی و عرضه گسترده ارز در شعب مختلف بانک‌ها در سراسر کشور، این نرخ تعدیل شد و تا ۳۴ هزار تومان نیز کاهش یافت.

کارشناس اقتصاد تصریح کرد: این تجربه موفق نشان می‌دهد بانک مرکزی در صورتی که دستش برای مدیریت بازار ارز باز باشد می‌تواند روندهای ناقصی را که دلالت و سوداگران در حال سوءاستفاده از آن و افزایش نرخ ارز هستند شناسایی و به طور کامل برطرف کند.

همچنین اصغر بالسنی، کارشناس پولی و بانکی اعلام کرد: در تخصیص ارز اربعین سال جاری به زائران، ۳ اتفاق ویژه افتاد: نخست اینکه درباره تأمین ارز اربعین شاهد افزایش عرضه دینار به مقاضیان بودیم و از لحاظ آماري بیش از یک میلیون و ۱۰۰ هزار نفر ارز اربعین دریافت کردند اما در اربعین سال گذشته ۲۷۰ هزار نفر این ارز را دریافت کرده بودند که حاکی از رشد ۴ برابری است.

وی افزود: دلیل اینکه چرا میزان خرید ارز اربعین از طرف مردم به شکل قابل ملاحظه‌ای افزایش پیدا کرد هم ناشی از این است که فرآیند تخصیص و عرضه به طور صحیح، منظم و با قاعده بود که سهولت قابل توجهی برای مردم ایجاد کرد و در نهایت بخش قابل توجهی از زائران مراسم اربعین توانستند ارز مورد نیاز خود را دریافت کنند.

کارشناس پولی و بانکی تاکید کرد: دومین اتفاق ویژه این بود که بانک مرکزی برای کنترل نوسانات احتمالی ناشی از افزایش تقاضای ارز، از ابتدا تصمیم گرفت تا آزاری که در مقصد مورد استفاده قرار می‌گیرد، یعنی دینار عراق را به زائران ارائه کند و در چنین شرایطی هم بانک مرکزی منابع ارزی دیناری که در اختیار داشت را بخواهی عرضه کرد و هم اینکه توانست

نظر کارشناسان درباره عرضه ارز محلی
بررسی روند موجود نشان می‌دهد سالانه بسیاری از خانواده‌های ایرانی برای گذراندن تعطیلات و استراحت، به کشورهای خارجی نظیر کشورهای منطقه سفر می‌کنند. از این رو با عملیاتی شدن الگوی حذف دلار و جایگزینی ارزهای محلی با آن، نته‌تها کشورهای مقصد سود خواهند برد بلکه مسافران ایرانی نیز از مزیت‌های گسترده‌ای برخوردار خواهند شد.

زمانی که بانک مرکزی بتواند ارز مورد نیاز مسافران ایرانی را تأمین کند، این افراد با مراجعه به بانک و بدون حضور دلالتان و سوداگران می‌توانند ارز مورد نیاز خود را تأمین کنند. از طرفی نیز با این اقدام، هژمونی دلار شکنسته و طلسم قدرتمالی آمریکا از طریق فشارهای اقتصادی نیز به پایان خواهد رسید.

از سویی نیز افراد با هزینه کمتری نسبت به دلار، ارز محلی را دریافت کرده و با سفر به کشور هدف، ارزش پول ملی آن کشورها نیز تأمین خواهد شد. این موضوع در حالی است که عملیاتی شدن این الگو می‌تواند به تقویت و بهبود اوضاع بازار نیز کمک شایانی کند. در همین راستا کارشناس اقتصاد درباره تجربه موفق پرداخت ارز اربعین به زائران گفت: دولت در چند ماه گذشته چند تجربه موفق در زمینه تأمین ارز داشت که بررسی هر یک می‌تواند چراغ راه سیاست‌گذاری‌های بعدی دولت و بانک مرکزی باشد.

محمد بیات ادامه داد: نخستین تجربه موفق به برنامه‌ریزی درست دولت در زمینه حذف ارزهای غیرملی بازمی‌گردد، حذف دلار و یورو توانست

به مدیریت بازار ارز کمک قابل توجهی کند. با این اقدام دولت، دلالتی که منتظر ایجاد نوسان در بازار ارز بودند، ناکام شدند. این موضوع را می‌توان در نوسان کم و بعضاً کاهش قیمت دلار در بازار غیررسمی طی یک ماه گذشته نیز مشاهده کرد.

وی تاکید کرد: کاهش نرخ دینار عراق دومین تجربه موفق بانک مرکزی در یک ماه گذشته بود. بررسی

نرخ دینار نشان می‌دهد از ابتدای محرم امسال و با افزایش سفرها به عراق، نرخ دینار در بازار آزاد تا ۳۹ هزار تومان برای هر ۱۰۰۰ دینار عراق نیز افزایش

فشار تقاضا برای دلار را کنترل کند. تحلیلگر بازارهای مالی یادآوری کرد: اتفاق دیگر این بود که فرآیند ثبت‌نام و دریافت ارز اربعین با سهولت بسیاری روی داد و برای نخستین بار بانک مرکزی توانست از طریق ۲ اپلیکیشن داخلی ارز اربعین را عرضه کند و ۳ بانک ملی، سپه و صادرات از این طریق توانستند بخشی از تقاضای ارز اربعین را پاسخ دهند که البته چنین مسأله‌ای نیازمند فرآیند و وضعیتی با ثبات در زیرساخت‌های بانکداری الکترونیکی بود که خوشبختانه در این زمینه بانک مرکزی توانست کارنامه قابل قبولی به جا بگذارد.

گفتنی است رئیس کل بانک مرکزی نیز درباره حذف دلار از مبادلات غیرتجاری و سیاحتی سخن گفته است و با ابراز خرسندی از این موضوع خاطر نشان کرد: تعمیم تجربه رضایت‌بخش استفاده از ارز محلی در اربعین امسال به سایر کشورهای منطقه، موضوعی است که در حال بررسی کارشناسی و برنامه‌ریزی عملیاتی است و به‌زودی شاهد اجرای آن خواهید بود؛ سیاستی که بانک مرکزی قصد دارد در مبادلات مالی سایر کشورهای منطقه اعمال کند.

همچنین برخی رسانه‌ها نیز با تاکید بر جایگزینی سایر ارزهای کشورهای همسایه در سفرهای مسافران ایرانی توسط بانک مرکزی برای کشورهای همچون ترکیه و امارات، خواستار ایجاد بستر مناسب برای این اقدام شدند تا نیاز ارزی متقاضیان با ارز همان کشور مقصد تأمین شود. این تدبیر به اعتقاد برخی کارشناسان باعث کاهش هزینه‌های تبدیل ارز در کشور مقصد خواهد شد.

نظر رهبر انقلاب در رابطه با سلطه دلار

رهبر معظم انقلاب چندین سال است بر موضوع اهمیت عدم وابستگی به ارز خارجی تاکید دارند. ایشان در نخستین روز سال جاری نیز در بیاناتی به موضوع وابستگی اقتصاد کشور به دلار به عنوان یکی از نقاط ضعف اشاره کردند و فرمودند: برخی کشورهای که مورد تحریم غرب قرار گرفتند با قطع وابستگی خود به دلار و کار کردن با پول‌های محلی، وضع بهتری پیدا کردند که ما نیز باید همین کار را انجام دهیم.

آمریکا به واسطه سلطه‌ای که بر دلار دارد طی سال‌های گذشته فشارهایی را به برخی کشورها از جمله ایران وارد کرده و همین موضوع باعث شده تا برخی کشورها برای کاهش فشارهای آمریکا و کاهش تاثیر تحریم‌ها به فکر حذف دلار از مبادلات تجاری و غیرتجاری خود باشند.

اغلب کارشناسان اقتصاد نیز معتقدند حذف دلار از اقتصاد کشور مزیت‌های بسیاری دارد. به اعتقاد آنها با حذف دلار، کشور از مجوزهای آمریکا در مبادلات اقتصادی جهانی بی‌نیاز خواهد شد و تحریم‌های مالی بی‌اثر یا کم‌اثر می‌شوند.

از بین رفتن اهرم فشار بر ایران در معادلات سیاسی و انتقال منابع حاصل از فروش نفت به داخل کشور از دیگر مزایایی است که کارشناسان اقتصاد به آن اشاره دارند.

کارشناسان همچنین معتقدند با حذف دلار، قدرت چانه‌زنی کشورمان در معاملات بین‌المللی افزایش خواهد یافت و مدیریت نرخ ارز نیز ممکن خواهد شد. افزایش تولیدات داخلی و دستیابی هر چه بیشتر به فناوری‌های دانش‌بنیان نیز از دیگر مزایای حذف دلار از مبادلات اقتصادی عنوان شده است.

قطعا حذف دلار از مبادلات اقتصادی نیازمند اقدام جدی در حوزه کلان است و خوشبختانه دولت سیزدهم با تعاملات خوبی که با کشورهای مختلف پروژه کشورهای همسایه برقرار کرده، توانسته در مسیر حذف دلار قدم‌های خوبی بردارد. هر چند تا رسیدن به نتیجه نهایی هنوز راه باقی مانده اما جای امیدواری دارد با رویکرد دولت فعلی زودتر از آنچه انتظار می‌رود، این مسیر هموار شود.

بی‌شک جمهوری اسلامی ایران در بحث حذف دلار از مبادلات اقتصادی با سایر کشورهای منطقه و همچنین علاقه بسیاری از کشورها برای حذف دلار از مبادلات اقتصادی خود، به نظر می‌رسد بیش از هر زمانی این ظرفیت وجود دارد که دولت مردمی با همکاری کشورهایمانند چین، روسیه و حتی عربستان برنامه‌های خود برای خاتمه دادن به آقایی دلار را با قدرت بیشتری پیگیری کند.

قطعا با تحقق مطالبه رهبر معظم انقلاب برای از بین بردن وابستگی اقتصاد کشور به دلار، نته‌تها تحریم‌های آمریکا و غرب علیه کشورمان را بی‌اثر می‌کند بلکه شاهد افزایش چشمگیر مبادلات اقتصادی و تجاری خواهیم بود که نتیجه آن رسیدن به اقتصاد قوی و پررونق خواهد بود. گفتنی است اقدام بانک مرکزی در راستای حذف دلار پروژه در معاملات غیرتجاری و سفرهای سیاحتی، در راستای بیانات رهبری بوده است. بر همین اساس نیز نته‌تها بانک مرکزی در صدد اجرای تاکیدات مقام معظم رهبری است بلکه توانسته است با گام برداشتن در این مسیر، به سلطه دلار پایان دهد و بازار کشور را در ابعاد مختلف کنترل کند.

قطعا حذف دلار از مبادلات اقتصادی نیازمند اقدام جدی در حوزه کلان است و خوشبختانه دولت سیزدهم با تعاملات خوبی که با کشورهای مختلف پروژه کشورهای همسایه برقرار کرده، توانسته در مسیر حذف دلار قدم‌های خوبی بردارد. هر چند تا رسیدن به نتیجه نهایی هنوز راه باقی مانده اما جای امیدواری دارد با کشورهای منطقه می‌تواند در کاهش هزینه دلار بسیار مفید باشد.

صرفه‌جویی ارز مسافرتی چقدر است؟

بر اساس آمارهای ارائه شده از سوی «دیارتمان اقتصاد و گردشگری دویی» سال ۲۰۲۲ حدود ۲۳۰ هزار نفر از ایران به امارات متحده عربی سفر کرده‌اند. همین رقم برای ترکیه بنا بر اطلاعات ارائه شده از سوی این کشور حدود ۲.۳ میلیون نفر بوده است. با فرض اینکه تمام این مسافران مشمول دریافت ارز ۵۰۰ دلاری سفر شوند، بانک مرکزی صرفاً برای این مسافران یک میلیارد و ۳۱۵ میلیون دلار تخصیص داده است. در کنار این در سال بین ۴ تا ۴.۵ میلیون نفر به عراق سفر می‌کنند؛ رقم تخصیص ارز به مسافران نسبت به موعد زمانی سفر متفاوت است، در بعضی اوقات مانند ایام اربعین حدود ۱۲۰ دلار برای زوار تأمین می‌شود و در شرایط عادی تخصیص ارز ۳۰۰ دلار است. به طور تقریبی می‌توان گفت بین ۴۰۰ تا ۹۰۰ میلیون دلار برای مسافران کشور عراق در نظر گرفته می‌شود.

این نکته را باید توجه داشت که تعداد تمام مسافران خارجی کشورمان حدود ۱۰ میلیون نفر است و این محاسبه می‌تواند گفت مقصد بیش از ۶۰ درصد سفرهای خارجی، کشورهای امارات، ترکیه و عراق است. بنابراین تنها تخصیص درهم امارات، لیر ترکیه و دینار عراق باعث صرفه‌جویی حداقل ۲ میلیارد دلاری می‌شود.

یافته‌ها نشان از آن دارد که بانک مرکزی در برنامه‌ریزی جدید خود می‌خواهد به جای دلار، ارزهای محلی را به مسافران کشورهای مذکور تخصیص دهد؛ برنامه‌ای که به احتمال زیاد ظرف سال‌های آتی به دیگر کشورهای منطقه نیز تسری خواهد یافت.

به طور کلی دلار و یورو ارزهای باکیفیتی هستند که بهتر است در رابطه با نیازهای واقعی کشور مانند واردات کالاهای اساسی و کالاهای واسطه‌ای برای تولید استفاده شوند و در زمینه مصارف خدماتی، مناسب‌تر است از ارزهای کشورهای مبدا بهره‌گیری شود.